

Hij heet professor, zij is ‘de jongedame’

Athena's Angels Vier vrouwelijke Leidse hoogleraren zetten zich in tegen seksediscriminatie in de Nederlandse wetenschap. „Ik word ook zó vaak aangesproken met jongedame en mijn mannelijke collega met professor.”

Tekst **Ellen de Bruin** Foto's **David van Dam**

Ze noemen zich Athena's Angels, naar de Griekse godin van de wijsheid Pallas Athena en de tv-serie *Charlie's Angels*. Athena's Angels (athenasangels.nl) is ook de naam van hun nieuwe actiewebsite waar op vier bevriende vrouwelijke hoogleraren informatie en advies geven.

„We waren al een tijdje bezig om een zwartboek aan te leggen”, zegt Ineke Sluiter (klassieke talen). Zo is het begonnen, zegt Naomi Ellemers (sociale en organisatiepsychologie): „Wat ik nou weer heb gehoord, zeiden we dan tegen elkaar.” Samen met Eveline Crone (ontwikkelingspsychologie) en Judi Mesman (gezinspedagogiek) brengen ze dat zwartboek nu naar buiten. Om andere vrouwen te helpen. „En”, zegt Mesman, „het is gewoon ook heel leuk om samen op een ludieke én effectieve manier bezig te zijn met iets waar je je anders alleen maar rot en alleen over zou voelen.”

De Angels bemiddelen ook, bijvoorbeeld bij een jonge docente die van haar afdelingshoofd slechts één van haar wettelijke drie maanden ouderschapsverlof mocht opnemen. „Zij wil dan de arbeidsverhoudingen niet verstoren”, zegt Sluiter, „maar wij spreken hem er gewoon op aan. Dan weet hij ook dat er mensen meekijken. Wij zijn al hoogleraar, dus we kunnen makkelijk onbeschaamd activistisch zijn.”

Zwangerschappen

De site wordt betaald uit de NWO-Spinozapremies van Ellemers en Sluiter (2010) en de KNAW-Merianprijs (voor vrouwen in de wetenschap) van Ellemers (2011). Er moet nog het nodige veranderen om de Nederlandse wetenschap vrouwvriendelijker te maken, laten voorbeelden op de website zien. Mannen krijgen promotie, vrouwen in dezelfde omstandigheden niet. Een hoogleraar vraagt haar promovenda, die vertelt dat ze zwanger is, of ze een abortus wil overwegen. Een andere zwangere vrouw krijgt te horen: „Heb je niet van voorbehoedsmiddelen gehoord?” En het kan nóg gekker: een vrouwelijke promovenda, klein van stuk, wordt in de gang opgetild en ondersteboven gehouden door een veel grotere mannelijke collega. Ze zegt dat ze dat niet wil. Hij doet het de volgende keer weer.

Het klimaat in de Nederlandse wetenschap is kortom niet altijd even prettig en verwelkomend voor vrouwen. „Ik was een keer bij NWO voor een gesprek over een Vici-beurs”, vertelt Crone. Dat is een beurs van anderhalf miljoen euro voor gevorderde onderzoekers, om in een paar jaar een eigen onderzoeksgroep op te bouwen. „De NWO-medewerkster kwam de wachtkamer in, keek rond, en zei aarzeland tegen me: ‘ik zoek professor Crone’. En ik zat daar als enige. Ik word ook zó vaak aangesproken met jongedame en mijn mannelijke collega met professor. Het maakt niet uit natuurlijk, ik ben lekker bezig in m'n werk, maar het is wel opvallend.” En het maakt tegelijkertijd ook wél uit. „Het

Ineke Sluiter onderzoekt klas-sieke Griekse teksten. Enkele van haar hoorcolleges zijn te koop bij audio-uitgever Home Academy.

Judi Mesman onderzoekt de rol van gender en cultuur in de opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Ze is wetenschappelijk directeur van het instituut pedagogische wetenschappen.

Naomi Ellemers, onderzoekt onder meer diversiteit in organisaties en statusverschillen. Per 1 september wordt ze universiteitshoogleraar in Utrecht.

Eveline Crone, onderzoekt de ontwikkeling van de hersenen. Ze werd bekend door haar bestseller *Het preburende brein* (2008).

zijn allemaal incidenten”, zegt Ellemers, die zelf onderzoek doet naar zulke impliciete vooroordelen (zie inzet). „Mensen bedoelen het niet zo, foutje, sorry. Maar als je het allemaal bij elkaar optelt... Daarom zijn we deze site ook begonnen: om het probleem zichtbaar te maken. Als je al die voorbeelden bij elkaar ziet, kun je je beter voorstellen hoe het is om er iedere keer weer mee geconfronteerd te worden.”

De hoogleraren kregen bijvoorbeeld het afgelopen half jaar twee keer een beleidsdocument in handen met alleen maar foto's van blanke mannelijke wetenschappers: in december de *Wetenschapsvisie 2025* van het ministerie van OCW en in april de nota *Strategie 2015-2018* van NWO. De impliciete boodschap: wetenschappers zijn blanke mannen. „Die beeldvorming kan een *self-fulfilling prophecy* worden”, zegt Ellemers. „Mensen maken een inschatting of iets zal lukken, en vrouwen kunnen dan denken: ‘hier kom ik nooit tussen, laat maar’. Dan hoor je: vrouwen zijn niet gemotiveerd. Maar waar begon dat mee?”

Nog geen 1 op de 6 hoogleraren is vrouw

Recent liet onderzoek nog zien dat Nederlanders bètawetenschap het sterkst met mannen en het minst met vrouwen associëren, vergeleken met mensen uit 65 andere landen. Feit is ook dat maar weinig vrouwen in de Nederlandse wetenschap op hogere functies terecht komen. Er studeren evenveel mannen als vrouwen af, maar nog niet eens één op de zes hoogleraren is momenteel vrouw (16,3 procent). Als de emancipatie in het huidige tempo doorzet, zijn er pas in 2058 evenveel mannelijke als vrouwelijke hoogleraren, berekende het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren in 2013.

Komt dat ook niet doordat vrouwen kinderen krijgen en hun gezin vervolgens belangrijker gaan vinden dan hun carrière? Het is vaak moeilijk om parttime wetenschap te bedrijven. „Mischien moeten we de wetenschap dan anders organiseren”, zegt Ellemers. „Moet je bijvoorbeeld per se als je die leeftijd hebt naar het buitenland om je internationale oriëntatie te tonen? En er vallen bijvoorbeeld ook echt geen dozen als een artikel een jaar later wordt gepubliceerd.” „Later in je carrière”, vult Sluiter aan, „is je cv toch weer rechtgetrokken, blijkt uit onderzoek.”

Crone worstelt er wel mee, zegt ze, dat niet alle vrouwen met kinderen willen blijven doorwerken. „Het lukt ook niet iedereen” zegt Ellemers. „Maar ik wil niet alles aan kinderen overhangen.” „Ik ook niet”, zegt Sluiter, „ik heb ze niet.” Ellemers: „En je hebt toch met discriminatie te maken.”

„Zodra ik benoemd werd”, zegt Sluiter, „kreeg ik een brief aan ‘de heer Sluiter’.” Die aanhef zien ze alle vier regelmatig. „Zelfs bij sollicitaties”, zegt Mesman, „is een kwart van de brieven die ik krijg gericht aan ‘de heer Mesman’.” Dan denk je toch: kijk even bij wie je gaat solliciteren.”

Maatregelen Wat te doen als mensen zelf niet merken dat ze discrimineren?

Logo van Athena's Angels: vier vrouwelijke hoogleraren die strijden tegen seksisme in academische kringen.

Er zijn nog steeds mensen die hardop zeggen dat mannen betere en ambitieuzere wetenschappers zijn dan vrouwen, al toont onderzoek geen verschillen aan. Dat is ouderwets expliciet seksisme. Sluiter is impliciet seksisme: daarbij hebben mensen zelf niet in de gaten dat ze bij woorden als ‘wetenschap’, ‘doorbraak’ en ‘genie’ het eerst aan mannen denken. Ook vrouwen doen dat. De vier hoogleraren willen dat seksisme zichtbaar maken - en dan? „Ja, je kunt niet zeggen: stereotypeer niet”, zegt Naomi Ellemers, die onderzoek doet naar impliciet seksisme. „Maar je kunt wel achteraf een correctie aanbrengen. Wij kijken hier op de afdeling regelmatig of de

salarissen van mannen en vrouwen niet te veel uiteenlopen, want mannen zijn eerder geneigd zelf om loonsverhoging te vragen. Dat corrigeren we dan.” En voor NWO is Ellemers aan het onderzoeken hoe de subsidietoekenningen vrouwvriendelijker kunnen verlopen dan nu het geval is.

„Een probleem is: bij woorden als excellent en ambitieus denken mensen eerder aan een man dan aan een vrouw. Mensen kunnen niet goed objectief naar kwaliteit kijken, blijkt uit onderzoek. Je moet om te beginnen toegeven dat dat zo is, want ontkennen maakt het alleen maar erger.” Veel niet-sociale wetenschappers, zegt Ellemers, weten helemaal niet dat impliciet

seksisme een terrein van onderzoek is. „In veel organisaties doen ze maar wat, om discriminatie tegen te gaan. En als het dan niet helpt zeggen ze: we hebben al van alles geprobeerd, maar niets werkt. Daar gaat veel goodwill mee verloren.” Wat wel werkt: „Getallen bijhouden en openbaar maken. Want er zijn in één-op-één-situaties altijd goede redenen om iets wel of niet te doen. En mensen denken vaak en graag dat het wel goed zit, ‘want we hebben laatst nog een vrouw benoemd’. Maar de enige manier om erachter te komen of er echt gediscrimineerd wordt, is door er statistiek bij te halen. Je kunt ook cijfermatige doelen stellen - en dan kijken of je die haalt.”

De vier Leidse hoogleraren die zich Athena's Angels noemen. Ze verzamelden voorbeelden van subtiel en openlijk seksisme op de werkvloer op een website.

SEKSISME

Vrouwen...

... zijn ondervertegenwoordigd op hogere posities in de wetenschap: 35 procent van de universitair docenten, 22 procent van de universitair hoofd-docenten en 16 procent van de hoogleraren in Nederland is vrouw (zie lnhv.nl) ... vragen minder vaak onderzoeksgeld aan, en hun aanvragen worden nóg minder vaak gehonoreerd (iets meer dan 25 procent van de NWO-aanvragen komt van vrouwen, iets meer dan 20 procent van de toekenningen gaan naar vrouwen) ... worden slechter betaald voor hetzelfde werk ... worden vaak agressief en *bitchy* gevonden als ze zich niet zo assertief gedragen als mannen (athenasangels.nl) ... worden vaak agressief bejegend als seksisme wordt benoemd (*Psychology of Women Quarterly*, 2015)